

PAiR^{*}

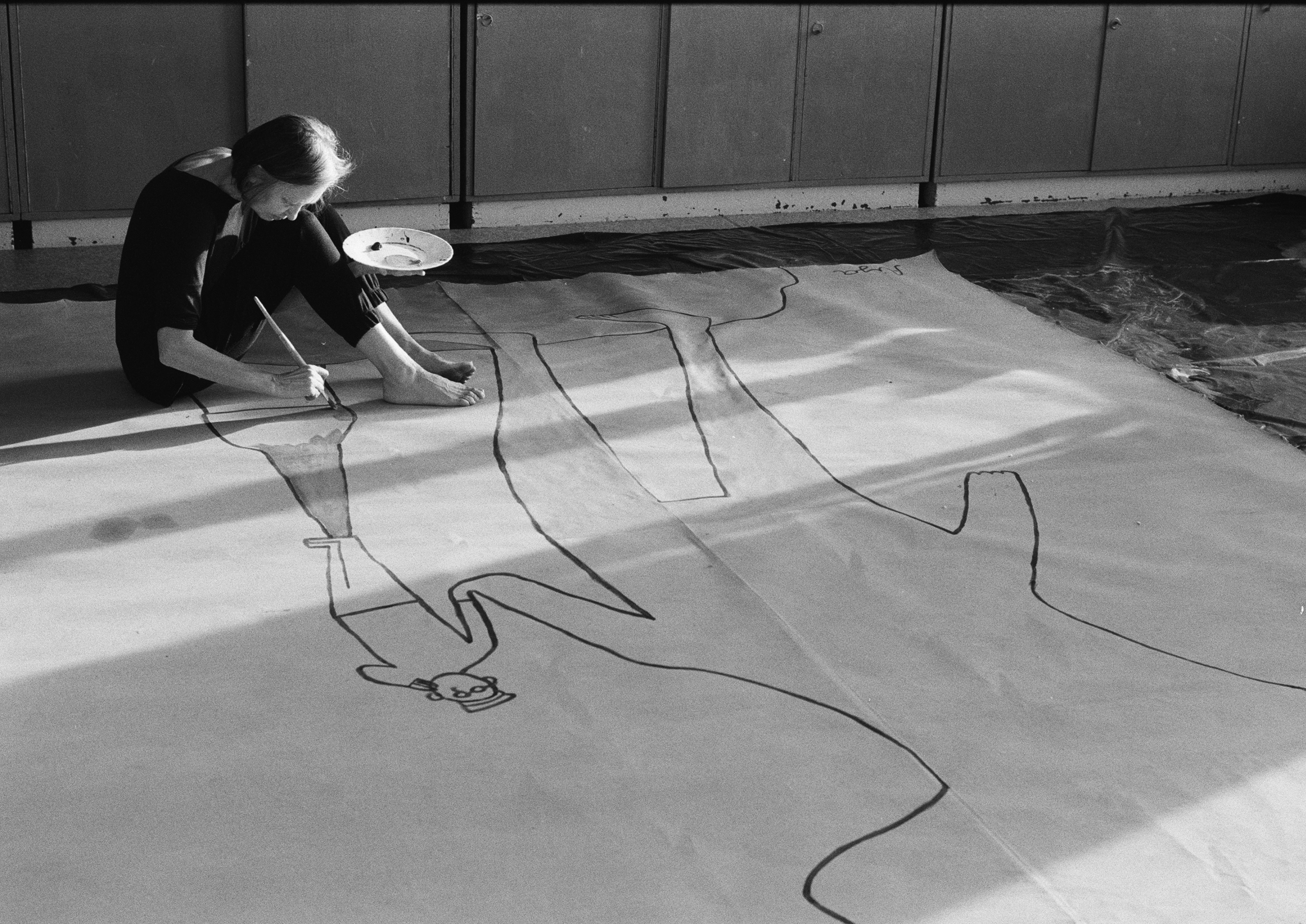

L'acqua viene dal cielo
celi, uccelli no
aerei guai

Ziemas dienas gaismu ieelpojam mierīgi un dziļi...sākrājam
enerģiju....ieelpojam. aicinām ar domām spēku ienākt,
iet visur salabot un nomierināt .

Mazas sviesta bekas pie jūras auga. Nu bet tik skaisti bija.
Jūra tik zila...
Ūdens sits, bet gaiss svaigs... Staigāt pa mežu tik skaisti...
Tad nogūlos un aizmigu pie jūras. Labi ir. Tad lietus sākās...

Tāds mistiski idillistisks noskaņojums. Kad gar jūru gājām un
nakšņojām guļammaisos, no rīta kad saule lēca brīdis no jūras
izpeldēja.

Silts. Turu durvis vaļā. Lido iekšā putni.
Tad aiz krīt aiz gūltas, vai galda un noslēpjas. Domāju, laikam
izlidoja,
tikko eju izlaist atkal, noslēpjas. Jau otrā izstabā slēpjas.
Cerams līdz
naktij izlaidīšu.

Cik jauki bija turēt rokās.

Debes skaidra bez neviena mākonīša. Vasaru ieelpojam.

Iedomājies kādas mēs skudras.

Gaisma pieskaras.

Jūrā daudz gaisa.

Ieelpojam gaismu, zilās debesis.

Visu uz klausīt. Ko tik dzirdi un redzi. Sevišķi uz klausī sauli un
gaismu.

Piemiņā Haralds Vecvagars

Tas bija pagājušajā gadsimtā, bet tas nebija vasarā.

Ar pašautiem Krustpils tautas tērpa svārkiem, Austras Skujiņas frizūru, mammas kažociņā un mierlaiku koferīti pie rokas, atbraukusi no Rēzeknes “lietišķajiem” stāvēju uz Brīvības ielas iepretī izstāžu zālei LATVIJA.

Vēros plakātā uz kura rakstīts Maigās svārstības.

Lielpilsētas satraukums un vēl izstāde - akcija? Pēc ilga brīža, esmu tomēr iekšā, izstādē, bet patiesībā, savā jaunajā, vēl nezināmajā un kā izrādījās, neaizmirstamajā pieredzē.

Laimīga, domāju atpakaļceļā, vilcienā Rīga - Krustpils. Uz Jēkabpili, uz savām vecāku mājām.

Aijas turpat netālu, Jēkabpils rajona Saukas ciemā. Vienkāršā sakritība liekas tik īpaša.

Visu laiku acu priekša uz grīdas gleznojoša, guļoša, domājoša Aija. Cēla, noslēpumaina, brīva un koncentrēta vienlaicīgi. Visa diena kopā. Man - esot, viņai un citiem māksliniekiem tur - radot.

Negulēta nakts un griezīga rīta gaisma, kuru piesedz apgleznots palags. Vai galdauts.

Melnbalti laukumi, kontūrlīnijas.

Melnas tušas asaras par savu nolaupīšanu jaunam sākumam.

“Bērnišķīgi” bērnišķīgā paraksta vietā mani iniciāļi -

I.P.

Inese Pormale, tagad Monika Korpa

erich, 1874-1947
njunga. 1944

© Nicholas Roerich Museum, NY • Printed by Latvian Roerich Society

Margaritai

2000g.

Līgo svētkos

Aija

MARGARITA ZIEDA

One watermelon cut in two*

*Viens arbūzs uz diviem, dziesmiņa no Pīnas Baušas jaunās izrādes. Dejojāji dzied un daļa uz pusēm apelsīnus, banānus, maizītes, vienu pusi ieliek rokās skatītājiem, otru — tur savās. Un tā viņi dāvina ilgi, ilgi.

80. gadu sākums

"Bija jau jāsākas *Bet kuģis peld* fil-mēšanai, bet es joprojām dažiem per-sonāžiem vēl nebiju atradis izpildītā-
jus, viens no tiem bija ārkārtīgi sva-
rīgs — Austroungārijas princese, akla
no dzimšanas. Es pat īsti nezināju —
ko es meklēju, ko man vajag, kādu se-
ju, kādu aktrisi. Un tad kādu vakaru
teātra *Ardžentina* grimētavu jezgā,
starp divieļu vēdām un durvju klau-
dzoņu, nemitīgi tām veroties valā un
ciet, es ieraugu savu Austrijas prince-
si — biklu, kautrīgu, ar caurspīdīgi
baltu seju, tērtu melnā. Tā bija Pina
Bauša. Mūķene ar saldējumu, svētā uz
skrituļslidām, seja kā karalienei izrai-
dījumā, kā mūķeņu ordeņa dibinātājai
vai kaut kādas metafiziskas tiesas ties-
nesei, kura negaidīti tev piemiedz ar
aci... Aristokrātiska, maiga un nežēli-
ga, noslēpumaina un tik pazīstama,
sastīngusi miklainā nekustībā Pina
Baušas seja man smaidīja, vēloties, lai
es viņu atpazītu. Kāda brīnišķīga seja!

Bet es neko nezināju par Pinu
Baušu. Atzistos savā aprobežotībā, es
nekad gandrīz neko neesmu zinājis
par operas un baleta pasauli. Atliek
man tikai nosēsties parterā, kā uzreiz
uzmācas nepārvarama vēlēšanās aiziet
painteresēties, kas notiek koridoros,
apskatīties, kas norisinās aizkulisēs
vai tukšajā vestibīlā. Kauns atzīties,
bet es ar mokām izturu līdz galam. Pi-
nas Baušas izrādi es noskatījos no sā-
kuma līdz beigām, un man gribējās,
lai tā turpinātos vēl. Es uzreiz ar mil-
zīgām simpātijām sāku iedziļināties vi-
sā, mani savaldzināja tas daiļums, ele-
gance, jautrais vējiņš, kas virmoja no

skatuves," — tā savulaik priecājās Fe-
deriko Fellini. Vēlāk viņš parādis Pi-
nai Baušai kādu zīmējumu, kurā viņa
atpazīs sevi. Izrādās — viņš jau bija
uzzīmējis savu princesi un vēlāk viņu
tikai atradis.

1940. gads. Un uz priekšu līdz deviņdesmitajam

27. jūlijā Pinai (Filipīnai) Baušai
paliks 57 gadi. Viņa piedzima kara
laikā Vācijā, Rūras apgabala pilsētā
Zolingenā, divainā kosmiskā zīmē —
drakona gadā lauvas mēnesī. Baušas
vecākiem piederēja krogs, kur arī no-
ritēja visa viņu dzīve — Pina bieži sē-
dēja zem kāda no galdiem līdz divpa-
dsmitiem, vieniem naktī. Vēlāk viņa
izveidos baletu *Café Müller* — atmi-
ņas par bērnību. Un dejos to līdz pat
šodienai.

Baušu krogā bieži iegriezās māksli-
nieki, un kāds no viņiem uzaicināja
bērnu nākt dejot. Bērnu, kurš pirms
tam ne reizi nebija redzējis baletu.
Nodarbībās kāda sieviete Pinu nosauc
par istu gumijas cilvēciņu. Šo epizodi
Pina Bauša atceras, kad ir jau kļuvusi
pasaulslavena, kad viņas mākslu vēlas
redzēt visās zemeslodes malās. Atce-
ras, cik viņa bija laimīga, ka viņu
kāds ir uzslavējis. Toreiz, kad nebija
ar ko kopā paēst vakariņas, kad vien-
mēr nācās klaiņot vienai, jo vecākiem
bija krogs.

Profesionālo domašanu Pina Bauša
iegūst Esenes Folkvanga (tulkojumā
— brīvais solis) skolā, viņas skolotājs
ir izteismīgās dejas klasiķis, deju
teātra žanra dibinātājs Kurts Joss. Iz-
pratni par deju būtiski papildina

"Mūķene
ar saldēju-
mu, svētā
uz skrituļ-
slidām,
seja kā
karalienei
izraidīju-
mā..."

Amerika — 1959. gadā saņēmusi sti-
pendiju, Pina Bauša dodas uz Ņujorku
— uz Džuljarda mūzikas skolu. Inte-
resanti, ka angļiski viņa tobrīd neprot
ne vārda. Mācībām seko angažements
New American Ballett un Metropolitē-
na operā. Tomēr, kad Kurts Joss aici-
na Pinu Baušu atpakaļ, viņa nesaka
— nē. Pēc trim Ņujorkā pavadītiem
gadiem viņa atgriežas dzimtajās vācu
mazpilsētās un tur arī paliek: dzī-
ves-darba telpas trijstūrī Zolingenā
— Esene — Vupertālē.

Kad Pina Bauša atgriežas, viņa
konstatē, ka te, dzimtenē, nekas ne-
notiek, Folkvanga skolas vēl pirms ga-
diem tik svaigās idejas ir sevi izsmē-
lušas. Pina ķeras pie horeogrāfijas ti-
kai tāpēc, ka vēlas dejot, bet ne vecā
vai mirušā valodā. Tā tas sākas. Ar
Pinas eksperimentiem Folkvanga sko-
lā — maziem darbiņiem, kas veidoti
sev un dažiem draugiem. Par tiem zi-
na tikai šaurs profesionāļu loks, līdz
brīdim, kad 33 gadu vecumā Pina
Bauša kļūst par Vupertāles baleta še-
fu.

Drīz vien Pinas šausminieki sāk
dzīt ārprātā gan pie klasiska skaistuma
dejā pieradušos skatītājus, gan paprā-
vu pulciņu dejuotāju — viņi lauž ligu-
mus un dodas prom. Mīetpilsoņi dar-
bojas vēl radikālāk — raksta draudu
vēstules, zvana uz mājām. Pina skatās
savu izrādi, kāds izliecas no balkona
un nospļaujas viņai uz galvas... Nu,
protams, cilvēks jau nav tizls varmā-
ka, kas dzīvi vada, sažņaudzot ar sa-
vām rociņām tuvākajam rikli — nav
tāds, kādu to rāda Pinas teātris.

70. gados cilvēki sprāgst no sašutu-

*Pinas Baušas
gabals

ma par Pinas Baušas izrādēm gan
Amerikā, gan Indijā, gan Austrālijā,
viņi aplenc teātri, rokās turot draudi-
ga satura plakātus. Kritiķi raksta, ka
Pinu Baušu fascinējot nežēlība, ka
viņa skumstot pēc gāzes kamerām un
holokausta. Vienīgi Parīzes teorētiķi
(un francūži Pinu ir dievinājuši vien-
mēr) atrod formulu — izskaidrojumu
tam, ko dara Bauša, nosaucot viņas
teātri par eksorcistu — ļaunuma iz-
dzinēju.

Pēc gadiem desmit Pina Bauša re-
vanšējas — tagad viņu nēsā uz ro-
kām, ceļas kājās, bezgala ilgi aplaudē,
raud. Atzīst.

Nošņurkušo, bieži kleitās tērtu
vīriešu dēļ, kas parādās vai ik izrādē,
Pinu Baušu sāk ierindot feministu
armijā. Viņai, šķiet, ir vienalga. Kad
Vupertālē ierodas feminismas ideju
popularizētāja žurnāliste Alise Švar-
cere, Pina Bauša uz sarunu atnāk dzi-
ļi pār acīm pārvilkta melnā hūtē.
Apsēžas un nerunā. Tad pastāsta, ka
viņai ir 42. zābaku izmērs, ka savādi,
bet viņa vienmēr staigā garajās bik-
sēs, un visbeidzot to, ka viņa necieš
sev piekārtu birku "feministe", jo tas
pārmēru sašaurina viņas (viņu) dar-
ba būtību.

Pinu interesē cilvēks — "nevis
tas, kā viņš kustas, bet kāpēc viņš
kustas".

Bauša un dejuotāji sāk strādāt bez
scenārija, bez vienojošas pamatdo-
mas, bez mūzikas, bez scenogrāfijas.
Izrādes vielu viņi rada kopīgi, Pinai
Baušai šībrīža sajūtas formulējot tē-
mās, noskaņās, uzdevumos, ko reali-
zē dejuotāji. Viņa jautā, piemēram,

Ein Stuck von Pina Bausch*, 1997

Fragmenti no *Aijas Zariņas*
piezīmēm

Operas skatuves mute apmēram
12x20 m. Viss metāliski pelēks. Ce-
turto daļu no skatuves aizņem rožu
kalns. Uznāk sieviete iracionālā,
smieklīgā sievišķīgā apģērbā. Sevišķs
iracionālā simbols šīn izrādē ir kur-
pes ar ļoti spīdīgiem purngaliem un pa-
pēžiem. "Good morning! Thank you!" ir
pirmais spēles teksts. Atkārtots tik
daudzas reizes, precīzi kariķējot, pre-
cīzi atrādot mūsdienu Rietumu sa-
biedrību, tas ir tik smieklīgs. Spēle ar
valodu, skaņām, tās paradoksālo nozi-
mi. Un tūlīt nākošais tanī pašā inti-
majā nokaņā šoreiz precīzi skar mūs.
"Vai jūs nevarat iedot roku viņam?
Viņai?" Ilgi un konkrēti griežas pie
cilvēkiem zālē. Visi iedod rokas.
Strauja negaidīta pāreja uz mīlo.
Strauja situācijas maiņa Pinu nebie-
dē. Pēkšņi viena absurda darbība at-
klāj, pārveido un rada citu nozīmi.
Un sakustina mūsu vali — iztēli. Vi-
ņa neraizējas par izraisītā kairinājuma
tūlītēju savienošanos ar priekšsta-
tiem. Šie brīvie atstātie gali savienojas
paši brīvi pēc katra psihes īpatnī-
bām. Vienlaicīgi iznācis vīrietis ne-
vainojamās melnās drēbēs ar žaketi uz
rokas, nedaudz korpulents, un ar
spieķīti rušina pa lielo puķu kaudzi
dzīvu čūsku.

Šoreiz uz divu vīriešu taisni iz-
stieptajām rokām virs galvas laiski gul-
sieviete. Viņi skatās viens uz otru,
smaida. "Vai tu ko negribi?" — prasa
Fernando Suels. "Kafiju," — atbild
viņa. Steidzīgi sieviete tiek nolikta un
viņš aizskrien izpildīt vēlēšanos. Bieži
smieklīgi tiek attēlots Pinas izrādēs
tas, kā vīrietis uztver sievieti. Kā lie-
tu. Situācija atjaunojas, sieviete dzer
kafiju, gulot vīrieša izstieptajās rokās.
Pēc kāda laika to pašu Fernando pa-
jautā Stefanam, atkal noliek sievieti
un aizskrien. Tālāk pienāk kārta ska-
titājiem. Un tā visu izrādi starp gaba-
liem, laiku pa laikam Fernando kā-
dam pajautā, vai viņš negrib kaut ko,
un skriešus pa galvu pa kaklu metas
izpildīt vēlēšanos. Cilvēku vēlme dā-
vināt. Cik tā ir svarīga. Parādās pus-
plikš Berezins, ar bļodu rokās pāriet
pāri skatuvei, lēni mazgādams un glā-
stīdams savu ķermeni un aicinoši
skatīdamies uz publiku. Uznāk pāris
žāvēt sievietes garos matus. Fēns.
Vējš. Nejauši paceļas sievietes kleita.
Daudzi pāri mazgājas, kaltējas, slau-

FOTO — JĀNIS DEINĀTS

kas, ķemmējas, gludinās. Skaisti. Stāv
sieviete ar divām vieglām kuplām bal-
tām kleitām, katru uz savas rokas.
Kāda skrienot apģērbjas. Audums ir
tik viegls! Vējš ir izteiksmes līdzeklis.
Tas kleitu pārvērš vienkārši par tru-
bu, tur var ātri, garām skrejot, ielekt.

Starp visiem staigā laisks pusiz-
ģērbies vīrietis, garlaikojas un vēcinās
ar lielu zelta ķēdi. Milzīgas katastro-
fas troksnis. Milzīgas uguns troksnis.
Atblāzma visā pelēki metāliskajā. Na-
turāla baiļu sajūta. Augsta spēle ar
instinktiem. Kļūst skaidrs, kāpēc vir-
smas metāliskas. Pie skatuves malas
tiek pievests milzīgs ugunsmetējs.
Strauja mūzika. Divi vīrieši ar vēde-
riem šļūc pa galda virsmu un mēģina
uztrāpīt, uzkrīst sievietei, kas gul-
ļos un ikreiz izvairās. Bezgalīgi daudz
strauju atkārtojumu. Daudz milas pā-
ru. Milas attēli no malas, vispārināti.
Kāds ar durkli bezgalīgi daudzas reizes
dur sev vēderā. Absurdā, paradoksālā
atspoguļojums rietumu un austrumu
krustpunktos. Uznāk sieviete ar die-
nas gaismas spuldzi rokās, viņu ar
lāpstu aprok puķu kaudzē. Trupa de-
jo un krīt, mirst. Ilgi visi nežēlīgas
skaņas pavadījumā vienādi krīt. Iz-
rāpjas apraktā. Fernando lēni lēni ie-
ģērbj viņu milzīgos zābakos. Maiga
maiga japāņu milas mūzika. Ļoti lēni
Fernando nes viņu. Melnā kleitā, pi-
ķa melniem matiem Ichido spītīgi
kāpj pa melnu galda virsmu, un kāds
lēni to ceļ līdz vertikālam stāvoklim.
Krīt un atkārt. Bieži trikiem simbo-
liska nozīme. Melnā violetajā zīda
kleitā pārvelk sarkanu zīda lentu
(svītru) pār attēlu. Šoreiz mazā melnā-
jā kleitā uznāk ar krēslu un spilvenu.
Krīt. Mirst, krēslam apgāzoties uz
spilvena. Krīt sarkanas ziedlapas.
Amerikā krita brūnas starp milzīgiem
koku stumbriem. Iet laiks.

FOTO — JĀNIS DEINĀTS

One watermelon...

nosaka, ka savulaik cilvēcei viņš bijis aspirīna vietā.

Iebraucam mazā pagalmā. Itāļu krodziņš *Locanda San Lorenzo*. Garš galds un daudz cilvēku ap to. Visur deg sveces. Pina Bauša šurp nākot katru vakaru un pret ritu izvadājot viesus pa mājām, — stāsta Londonas *Sunday Telegraph* mākslas lappuses veidotāja. Viņa savulaik intervējusi Pinu Baušu, bet šoreiz atbraukusi tāpat vien — paskatīties jauno gabalu, jo vairs neredzot jēgu rakstīt par Pinu — Londonā P. B. neviens nezinot. Kā tā? Pina Baušas teātris nekad nav viesojies Londonā, tikai dažus gadus atpakaļ bijuši Edinburgā. (Tas noskan divaini, jo P. B. 80. gadu sākumā Londonā uztājās gan, turklāt ar vērainiem panākumiem.) Bet nu situācija kļuvusi cerīgāka — 1999. gadā Pina Baušas turneju kalendārā ir iekļauta arī Londona. Bet vispār ar *Sunday Telegraph* publiku ejot smagi, nekas viņus neinteresē — tikai televīzija un video.

Pina Bauša nosēžas blakus. Tepat jau viņa visu laiku runājās un jokojās, uzlikusi lielas brilles brūnos plastmasas rāmjos. Tērpta, protams, melnā. Pie rokas *Camel* un mazas dzeltenas

šķiltaviņas. Smēķējas viena cigarete pēc otras.

Nāku runāties. Eh, daudz viņa šovakar dzerts.

Jaunajā izrādē pārsteidza siltums un mīlums, kas plūda no skatuves. Daudziem cilvēkiem jūsu teātris joprojām asociējas ar 70. gadu darbos dominējošo nežēlību, varmācību, kontaktu neiespējamību aukstās, noslēgtās telpās.

Ātrāk, kad cilvēki bija tik pašapmierināti, tik gandarīti ar sevi, man likās svarīgi rādīt to, kas patiesībā ir. To, kādas patiesībā ir cilvēku attiecības. Visu, kas viņos ir. Jā, cilvēka dabas melnās puses. Bet dzīve ir ļoti izmainījusies. Cilvēkiem ir kļuvis tik grūti, smagi dzīvot. Un tāpēc man liekas, ka tagad mans uzdevums ir sniegt cilvēkiem mierinājumu. Dot viņiem cerību — tas ir ļoti svarīgi.

Kleitas vīrieši jūsu izrādēs vairs nevalkā, tomēr jūs turpināt viņus analizēt. Ko tad jūs īsti par viņiem domājat?

Šajā izrādē viņi ir ļoti stipri. Nē, kā tad ir — vai ir jārada tas, kādi viņi ir, vai kādiem viņiem vajadzētu būt? Kādi viņi ir, ko?

Hm, dažādi. Nu ja.

Pagājušo gadu jūs ilgu laiku strādājat Amerikā. Kādi ir jūsu iespaidi?

Februāri mēs četras nedēļas dzīvojam un strādājam Rietumu krastā. Amerika ir milzīga. Un visādā ziņā tā ir daudz kas vairāk par visiem šiem stereotipiem, ko radījuši kino un televīzija. Mani burtiski fascinēja gigantiskās plaknes, grandiozie lidzenuki, ko redzēju no lidmašīnas. Tu iesēdies mašīnā un brauc ilgi, ilgi. Lūk, tā ir Amerika. Šī zeme ir tik daudzveidīga. Protams, ka visvairāk jūtu deju un mūziku, tās Amerikā ir ļoti daudz, tik dažādas... Vecie virsaiši ar saviem rituāliem...

Es gribu tikai teikt, ka Losandželosā ir visa kā ļoti daudz, tostarp tur atrodas Holivuda. Arī Holivuda.

Situācija jau labu laiku ir tāda, ka es varu izvēlēties, kurp braukt. Un, protams, ka es izvēlos tās zemes, kuras mani interesē.

Jūs divas reizes esat bijusi arī Krievijā. Ko domājat par šo zemi?

Esmu bijusi tikai Maskavā un nevaru runāt par Krieviju kopumā. Es redzēju, ka cilvēkiem tur ir ļoti grūti dzīvot, ka tur ir daudz nabadzīgu cil-

vēku. Viņi stāv uz ielas un pārdod savas mantas, kaut kādus produktus. Atceros kādu vecu sievieti, kas stāvēja uz ielas, katrā rokā turot pa olai. Rokas izstieptas uz priekšu. Viņa tās olas mēģināja pārdot.

Tur ir arī ļoti daudz lepmu cilvēku. Viņi rādīja man senas lietas, mākslas priekšmetus, gleznas. Ar kādu lepmu viņi man tās cēla priekšā, stāstīja par savu vēsturi, kultūru! Jauki.

Man jau vienmēr gribas, lai cilvēkiem būtu priecīgi kopā ar mani. Nekad neļauju griezt sev matus, bet Maskavā teicu, lai griež. Gribējās šajā nomāktībā ienest jautrību, pajokoties. Ha, tās atslēgas viesnīcā. Viņi visu pieslēdz, nu tad mēs arī. Guļu gultā, durvis ciet, atslēga durvju caurumā. Klauvē. Ceļos, slēdzu vaļā. Liekos atkal gulēt. Klauvē, ceļos, slēdzu vaļā. Uh!

Man ļoti patīk smieties. Un es cenšos darīt tā, lai mēs varētu smieties visi kopā.

Ir pienācis Pina Baušas dēls, pacietīgi gaida teikuma beigas un pavēsta māmiņai, ka viņi esot nolēmuši doties uz Diseldorfu. Pina aiziet pie bērniem — 15—16 gadus jauniem cilvēkiem. Rolfs Zalomons, Pina dēls, sešpadsmit gadus vecs puisis balinātiem, deniņos izdzītiem matiem. Viņa tēvs, čīliešu-vācu rakstnieks, sēž mums tieši pretī un interesējas, kādu literatūru mēs, latvieši, lasām. Vai mēs zinām tādu Robertu Longi? — Nezinām. — Viņš raksta par Pjēro della Frančesku. Lūk, tā ir īsta literatūra. Tad izstāsta savu viedokli par to, kā mazām tautām izdzīvot — ienirt savā kultūrā un dzīvot tur.

Rolfs — tas droši vien par godu holandiešim Rolfam Borcigam, Pina draugam — vīram, dejojājam un daudz izrāžu scenogrāfam. 1980. gadā Rolfs Borcigs mirst ar asinsvēzi. Pina vairs netic sev, netic, ka spēs radīt izrādes vienu, bet turpina strādāt, un izrādās — jā, viņa to var.

Ir jau dziļa nakts. Atnāk restorāna šefs un smaidīgs atvainojas — viņi diemžēl verot ciet. Pagalms ir pilns ar melnām mašīnām. Taksometri. Mēs atvadāmies.

Kritiķi raksta, ka Pinu Baušu fascinējoš neželība, ka viņa skumstot pēc gāzes kamerām un holo-kausta.

starpēji nesaistītu fragmentu veidā. Katram gabaliņam tiek izmēģināta mūzika, viena pēc otras, kamēr lietas savienojas. Pina izmanto visu — dažādu kontinentu tautas mūziku, džezu, šlagerus, operu ārijas, simfoniju fragmentus. Izrādē tiek savākta kopā pašās pēdējās dienās.

14. un 15. februāris, 1997. gads

Matiass, Pina Baušas adjutants, mūs kaut kur ved pa Vupertāles ielām savā folksvāgenā. Ir jau nakts. Pirms tam bija četras stundas P. B. teātra — mīlestībā atbrūņojoša vēstījuma par cilvēka dzīvi, asprātīga un atradumiem bagāta gabala par to, kas ir teātris. Šoreiz kolorīts — Honkonga. Skatuvei priekšā aizvilks milzīgs noputējis logs. Kāds vīrs, iekārtas trosēs, to mazgā. Tāds sākums un tādas beigas gabalam par bagātajiem un nabadzīgajiem, par eiropiešiem, amerikāņiem, afrikāņiem un aziātiem — par mūsu dzīvi, kurai pāri pārklāties ķīniešu hieroglifs.

Pēc šī lielformāta gabala, tik spēcīga un piesātināta, mazliet divaina ir tikšanās ar viņu pašu — Pinu Baušu. Kluss smaids, kautrs rokas spiediēns. "Ahā, beidzot mēs tiekamies." Bučas uz abiem vaigiem. (Šeit, Vupertālē, ievēroju, kas tas Pinai ir ļoti raksturīgi — samīlot cilvēkus.) "Vai rīt jūs vēl atnāksiet uz izrādi? Pēc tās mēs varētu kopā pavakarīnot." Rīts ir pienācis un pagājis. Mēs dodamies vakariņās.

— Vai ar Švēbebāni braucat? — jautā Matiass. (Švēbebānis ir tramvajs, kas kursē virs upes otrā stāva augstumā) — Pina kādreiz stāstīja, kā agros rītos ar to braukusi uz Eseni un lūkojusies apgaismotajos logos, bet tur — cilvēki ceļas, brokastos, pošas uz darbu. Dzīve. Pamanījāt lielo aspirīna fabriku? Vupertālē ir tā vieta, kur izgudrots aspirīns — spirtums visai cilvēcei. Bilstam ko par Engelsu, sak, zinām, ka arī viņš te ir dzimis. Pelēkzilibaltā mājiņa — Engelsa dzimšanas vieta atrodas blakus Operai. Aija*

Viens arbūzs uz diviem

Aija redzēja citādāk un arī rakstīja citādāk. Un nebija nekāda attaisnojuma tam, kurš rakstīja viņas rakstītajam pāri. Un pārrakstīto publicēja ar Aijas Zariņas vārdu. 90. gadu vidū avīžu un žurnālu redakcijās tā bija diezgan ierasta prakse – redaktoram tekstus piedzīt zem savas valodas un pasaules izjūtas, sev iestāstot, ka šādi strādā lasītāja vārdā. Tolaik arī es strādāju par redaktori avīzē, bet man šī vajadzība visu iedzīt kaut kādā standartā nepiemita. Iespējams, tāpēc ka vispār nezināju, ka tā ir jādara. Pēc piecu gadu studijām Maskavas Teātra institūtā kritērijs bija talantīga cilvēka skatiens ar visu tā savdabīgo izpausmi, kas tekstu padarīja dzīvu, nevis kāda iedomāta pareizība. Šī bija būtiska bāze, kas ļāva mums ar Aiju satikties ilgtermiņā.

Aijas kategoriskums un nonkonformisms dzīvoja kopā ar atvērtību un cilvēcisko siltumu. Pēdējais bija tikpat būtisks, pat centrāls Aijas personībā. Kosmiskie atskaites mērogi un mazā cilvēciskā pasaule, kas sasilda. Aijas bērni – Arnis, Zuzanna un Tīna – turpina šo mūsdienās tik reti sastopamo cilvēcisko siltumu saskarsmē.

Kafejnīcā M6, kur deviņdesmitajos ik vakaru varēja satikt māksliniekus, iegriezās arī Aija. Viņa gan kritizēja savus laikabiedrus, definējot šādu laika pavadīšanu kā alkoholismu, taču cienīja sarunas ar laikabiedriem mākslā. Un tolaik daudzus aktīvos praktiķus varēja sastapt tieši tur.

Kādā vakarā M6 izstāstīju Aijai par Pīnas Baušas brīnumaino, nevienam citam pat attāli nelīdzinošos teātri un teicu, ka viņai noteikti tas ir jāredz. Tobrīd masveidā pieejama interneta nebija, bet arī šodien tur šī ģeniālā teātra izrāžu ierakstu pilna apjomā nav. Pie Pīnas Baušas bija jābrauc, lai

viņas izrādes noskatītos. Un mēs izlēmām braukt, līdzīgi ņemot fotogrāfu Jāni Deinatu un izdomājot sev nopietnu uzdevumu - veidot ar pasauleslaveno horeogrāfi, dejotāju un režisori Pīnu Baušu interviju žurnālam “Rīgas Laiks”. Uzrunājām pašu labāko Latvijas redakciju un saņēmām viņu ieinteresētības apliecinājumu Ulda Tīrona personā. Aiju šis brauciens patiesi interesēja un viņa mani uzmundrināja priekšā stāvošajai sarunai – “Tu pastāsti Pīnai Baušai kaut ko par sevi un tad viņa tev arī pastāstīs kaut ko par sevi.”

Naudas mums bija ļoti maz, Kultūrkapitāla piešķirtais finansējums mūsu trijotnei ļāva aizbraukt ar autobusu abos virzienos un sameklēt vislētākās naktsmājas Vupertālē, kas atradās agrākās Rietumvācijas vidū. Kad, nonākuši galamērķī, tikām sapazīstināti ar menedžeri no Kalifornijas, kas bija atbraukusi pārrunāt Pīnas Baušas teātra nākamās viesizrādes, mēs salīdzinājām ceļā pavadītos laikus. Un izrādījās, ka ceļš no Rīgas ir bijis ilgāks nekā no Kalifornijas. Pīnas Baušas skatienā, šīs dzīves pretrunas dzirdot, atspoguļojās visas pasaules sāpe.

Uzreiz jāsaka, ka mūsu nodoms intervēt Pīnu Baušu, par ko bijām teātrim jau savlaicīgi rakstījuši, cieta fiasko uzreiz. Teātra direktors sirsnīgi smaidot teica, ka Pīna Bauša intervijas nesniedz. Un arī izrādi fotogrāfēt mums iespēju nebūs, jo pirmizrāde jau ir notikusi un izrādes laikā fotogrāfēšana traucēs skatītājiem. Man bija žēl Jāņa Deinata. Bet velti, jo Deinats varēja skatīties izrādi un uz skatuves bija tiešām kaut kas pilnīgi neredzēts. Par to var izlasīt Aijas Zariņas piezīmēs, ko publicēja “Rīgas Laiks”.

Pēc izrādes, daloties ar iespaidiem mākslinieku bufetē, mēs pārņēmti teicām, cik ļoti gribētos to noskatīties vēlreiz. “It is impossible, but it is possible” – atbildēja dejotājs Urs

Kaufmans. Un mēs palikām vēl uz otru vakaru. Totāli izpārdotajā teātrī atradās vieta. Tā bija Pīnas Baušas dāvana mums.

Izrādē, ko nosauca par “Logu tīrītāju”, viena no skaistākajām ainām bija par cilvēcisko dalīšanos. Tā būtiski vienoja Aiju ar Pīnu Baušu. Kā dzīvē, tā mākslā. “One watermelon cut in two, one for you and one for me. “ – šo bērnu skaitāmpantu aizsāka viens dejotājs, tad tam pievienojās nākamais, un tad jau viss dejotāju grandiozais ansamblis to sacīja zālē sēdošajiem. Šo fiziski sajūtamo labestības enerģijas raidījumu Aijas fiksēja savās piezīmēs: “Cilvēku vēlme dāvināt. Cik tā ir svarīga.”

Nakšņojām mēs Šulces viesnīcīņā pie dzelzceļa sliedēm. Naudas mums pietika vienam numuram, bet mēs bijām trīs. Viesnīcnieks uz mums tā dīvaini skatījās, dodot atslēgu. Un istaba bija ne mazāk dīvaina – ar norautu aizkaru. Un vienu gultu. Aija uzreiz teica, ka gulēsim tā, kā viņa guļ ar bērniem. Tas, kurš guļ pa vidu, tam galva ir pie blakusgulētāju kājām. Un otrādi. Vairs neatceros, kurš gulēja pa vidu un kurš pa malām un kā mēs vispār izgulējamies. Bet tam nebija nozīmes. Jo mēs piedzīvojām mākslu, kādas otras nav. Un tas bija aizsākums draudzībai ar Pīnu Baušu, kas turpinājās mūža garumā.

Pagāja vairāki gadi pēc šī brauciena. Aija aizvien vairāk vīlās mākslā, kas pasaulē ieņēma izstāžu zāles. Viņa uzskatīja, ka māksliniekam jāstrādā ir citādāk. Un tad pēkšņi Aija teica: “Zini ko, es gribu aizbraukt vēlreiz apskatīties Pīnu Baušu”. Un mēs vēlreiz sēdamies autobusā, naudas nebija kļuvis vairāk, un braucām nakti un visu nākamo dienu, lai vakarā noskatītos izrādi un nākamajā rītā mērotu šo pašu ceļu atpakaļ. Šoreiz vairs nebija skaidrības, vai Pīnas Baušas māksla Aijas kritisko

skatienu izturēs. Bet, jā, viss bija kārtībā, mazajā pilsētiņā Vupertālē Aija guva apliecinājumu tam mākslas mērogam, ko sagaida Visums, kurā cilvēks ir cienīgs būt. Savai pārlicēbai. Un dzīve sauca atpakaļ gleznot.

Margarita Zieda

